

Dobrobit mladih i strukture potpore prije, tijekom i nakon COVID-19 pandemije

*Sažeti rezultati
istraživanja i preporuke za
javne politike*

**Dobrobit mladih i strukture potpore prije, tijekom i
nakon COVID-19 pandemije:**

***Sažeti rezultati istraživanja i preporuke za javne
politike***

Dunja Potočnik, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za omladinska i rodna istraživanja

Andrej Naterer, Sveučilište u Mariboru, Odsjek za sociologiju

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

2025

ISBN 978-953-8570-01-8 (PDF)

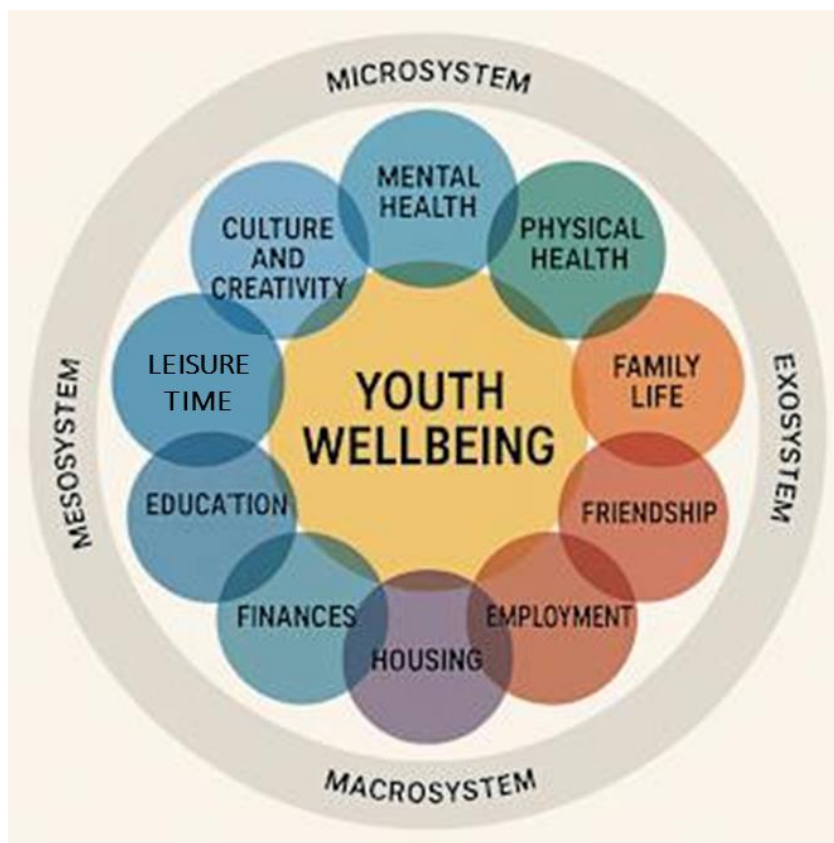
SADRŽAJ

1. UVOD I METODOLOGIJA	4
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	5
2.1. Rezultati kvantitativnog istraživanja	5
2.2. Kvalitativni uvidi	7
3. PREPORUKE	8
3.1. Preporuke za mlade	9
3.2. Preporuke za rad s mladima i omladinske radnike	9
3.3. Preporuke za širu javnost	10
3.4. Preporuke za predstavnike lokalne i nacionalne vlasti	11
3.5. Preporuke za javne institucije	12
3.6. Preporuke za pružatelje usluga i stručnjake u području (mentalnog) zdravlja	12
3.7. Preporuke za obrazovne institucije	12
3.8. Preporuke za edukatore	13
3.9. Preporuke za pružatelje financijske potpore	13
3.10. Preporuke za međunarodne organizacije	14
3.11. Preporuke za novinare	14
3.12. Preporuke za istraživače	14
4. KRATKOROČNI, SREDNJOROČNI I DUGOROČNI PRIORITETI	15
5. NAČELA SUKREACIJE	16

1. UVOD I METODOLOGIJA

Projekt *Dobrobit mladih i strukture potpore prije, tijekom i nakon COVID-19 pandemije*¹² proveden je u suradnji Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mariboru, uz suradnju s dvjema suradnicama s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Projekt se sastoji od četiri istraživačke faze. Prva faza uključuje anketu provedenu na reprezentativnim uzorcima od 1,216 mladih iz Hrvatske i 1,287 mladih iz Slovenije, u dobi od 16 do 29 godina, koja je dovršena krajem 2023. godine³. Cilj projekta je istražiti odnose između različitih sustava u životima mladih u ispunjavanju njihovih potreba koje doprinose njihovoj ukupnoj dobrobiti, što je prikazano prilagođenom shemom ekološkog modela dobrobiti mladih (Bronfenbrenner, 1979) – Slika 1.

Slika 1. Ekološki model dobrobiti mladih

¹ Projekt *Dobrobit mladih i strukture potpore prije, tijekom i nakon COVID-19 pandemije* financiran je od Hrvatske zaklade za znanost (ugovor IPS-2022-02-8156) i Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ugovor J7-4597).

² Autori zahvaljuju sudionicima YO-VID22 online diseminacijskog događanja, održanog 21. svibnja 2025. Diskutanti su doprinijeli ovoj publikaciji konstruktivnim prijedlozima koji su ugrađeni u poglavlje s preporukama.

³ Projekt YO-VID22 proveden je od 1.10.2022.-30.9.2025.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

2.1. Rezultati kvantitativnog istraživanja

Uvidi istraživanja u Hrvatskoj i Sloveniji pokazuju kako mladi trebaju podršku iz svoje zajednice, javnih institucija i organizacija civilnog društva tijekom odrastanja. Prema rezultatima istraživanja, ukupno životno zadovoljstvo u Hrvatskoj je u padu u usporedbi s 2018. godinom. Otprilike 80 posto mladih navodi da su barem donekle zadovoljni svojim životom, dok manje od deset posto izražava potpuno zadovoljstvo. Osam posto mladih nezadovoljno je svojim životom, pri čemu mlade žene bilježe niže rezultate od mladih muškaraca. Mladi su najzadovoljniji svojim krugom prijatelja, obiteljskim životom, obrazovanjem, tjelesnim zdravljem i zaposlenjem, dok su u prosjeku najmanje zadovoljni svojim tjelesnim izgledom. Životno zadovoljstvo mladih u Sloveniji također je značajno opalo u odnosu na 2018. godinu. U 2023. prosječna procjena iznosila je oko 7 na ljestvici do 10, a žene su dosljedno iskazivale niže zadovoljstvo od muškaraca. Najniže zadovoljstvo zabilježeno je u vezi s fizičkim izgledom, dok su prijateljstva i obiteljski život pokazali najveći pad u odnosu na 2018. godinu. Ukupno gledano, samo 70 posto mladih u Sloveniji izjavilo je da su zadovoljni ili vrlo zadovoljni svojim životom, što je pad u odnosu na 77 posto iz 2018. godine. U usporedbi s mladima iz Hrvatske, mladi u Sloveniji prijavljuju niže zadovoljstvo u većini aspekata, osobito u mentalnom i tjelesnom zdravlju.

Analiza učestalosti i intenziteta podrške mladima pokazuje značajne razlike među dobnim skupinama u obje zemlje. Tijekom pandemije i nakon nje, adolescenti u dobi od 16 do 19 godina izvijestili su o najvišoj razini podrške od osoba iz svojih najbliže okoline. Suprotno tome, stariji mladi u dobi od 25 do 29 godina doživjeli su najmanje podrške u svojoj zajednici. Ova razlika ukazuje na različite potrebe i ranjivosti među dobnim skupinama mladih u odnosu na njihovo socijalno okruženje. U obje zemlje više od polovice mladih osjećalo se cijenjeno i važno drugima, što naglašava ulogu vršnjačkih i obiteljskih odnosa kao zaštitnih faktora psihološke dobrobiti mladih.

Tijekom pandemije, oko petine mladih u Hrvatskoj izjavila je da njihov život rijetko ili nikada nije imao smisao i svrhu, dok je otprilike dvije petine često ili uvijek doživljavalo osjećaj smisla i svrhe. Podaci upućuju na pozitivniju sliku u postpandemijskom razdoblju, tijekom kojeg je oko deset posto mladih izjavilo da rijetko ili nikada ne osjeća smisao i svrhu, dok je dvije trećine navelo da to često ili uvijek osjeća. Iako je zabilježen pad udjela mladih koji percipiraju svoj život kao lišen smisla u usporedbi s razdobljem prije pandemije, ti podaci i dalje izazivaju zabrinutost i zahtijevaju hitan i ciljan odgovor društva i institucija. Među mladima u Sloveniji, osjećaj svrhe navelo je otprilike 60 posto ispitanika, dok je 12 posto izjavilo da rijetko ili nikada ne osjeća da njihov život ima smisla, što je problem češći među ženama. Ovo odražava dugoročniji trend porasta stresa, pesimizma i egzistencijalne nesigurnosti, osobito među mladima koji prolaze kroz društvene i identitetske prijelaze. Ovi nalazi u skladu su s globalnom

zabrinutošću zbog rastuće "krize smisla" i ukazuju na potrebu za ciljanim programima koji potiču osjećaj svrhe, angažman i optimizam.

Nešto više od polovice mladih u Hrvatskoj tijekom pandemije često ili uvijek je osjećalo da se imaju na koga osloniti, dok se u postpandemijskom razdoblju taj broj povećao na više od dvije trećine. Zabrinjavajuće je što je otprilike deset posto mladih tijekom pandemije, a oko jedne sedmine u novije vrijeme, izjavilo da rijetko ili nikada ne osjećaju da imaju nekoga na koga se mogu osloniti. Roditelji su glavni izvor podrške za mlade koji traže pomoć, a slijede ih prijatelji, braća i sestre, te partneri ili supružnici. Obrazovne ustanove i organizacije civilnog društva čine otprilike deset posto odgovora, slično kao i zdravstvene ustanove te vjerske organizacije, dok stručnu pomoć pedagoga, psihologa ili terapeuta u školama i na sveučilištima navodi manje od pet posto ispitanika. Slična situacija uočena je među mladima u Sloveniji, gdje su tijekom pandemije mladi doživjeli značajan pad percipirane socijalne podrške. Manje mladih je imalo na koga se osloniti, a mnogi su se osjećali manje povezano s drugim osobama, te manje cijenjeno i više usamljeno. Ta su iskustva povezana s povećanom tjeskobom, izoliranošću i smanjenom otpornošću, osobito tijekom razdoblja zatvaranja i nastave na daljinu.

U novijem razdoblju u Hrvatskoj otprilike trećina mladih često ili uvijek osjeća psihološku iscrpljenost, dok nešto manje od trećine navodi tjelesnu iscrpljenost. Također, nešto više od deset posto mladih smatra da neće imati "sretan život". Udio mladih kojima je hitno potrebna podrška iz bliske socijalne mreže i profesionalna pomoć veći je od udjela onih koji su zapravo potražili stručnu pomoć prije pandemije (oko sedam posto), tijekom pandemije (oko pet posto) i nakon pandemije (oko deset posto). Daljnje analize identificirat će najranjivije skupine mladih i predložiti mjere za osiguranje odgovarajuće podrške tim skupinama. Pandemija COVID-19 također je značajno utjecala na mentalno zdravlje mladih u Sloveniji, pogoršavajući postojeće psihološke poteškoće poput depresije, anksioznosti, stresa i sagorijevanja. Otprilike svaka peta mlada osoba navodi učestalu emocionalnu patnju, pri čemu su mlade žene u prosjeku više pogođene. Osjećaji usamljenosti i nedostatka smisla također su za bilježeni – 15 posto mladih često se osjećalo usamljeno, a 12 posto rijetko ili nikada nije osjećalo svrhu ili smisao života. Unatoč rastućim potrebama za podrškom mentalnom zdravlju, stručna psihološka pomoć ostala je nedovoljno iskorištena, a prepreke za njeno korištenje uključuju stigmatu, ograničenu upoznatost s dostupnim uslugama, duge liste čekanja na termine i nedostatnu dostupnost podrške u školama. Ovi rezultati upućuju na hitnu potrebu za širenjem pristupačnih i mladima prilagođenih usluga za podršku mentalnom zdravlju, jačanjem sustava podrške u školama i zajednici te smanjenjem stigme kroz ciljana informiranja. Također su nužni rodno osjetljivi pristupi i bolja pripremljenost za krizne situacije kako bi se izgradio otporniji sustav podrške za mlade u budućnosti.

2.2. Kvalitativni uvidi

Kvalitativni podaci prikupljeni su putem fokus grupa ($N_{HR} = 50$; $N_{SI} = 30$) i intervjua ($N = 10$ u svakoj zemlji), pružajući dublji uvid u životna iskustva mladih i sustave podrške. Mladi su pozitivne životne događaje najčešće dijelili s bliskim prijateljima ili članovima obitelji, što naglašava središnju ulogu bliskih odnosa u njihovom emocionalnom životu. Čimbenici koji pridonose dobrobiti najčešće su proizlazili iz neposrednog okruženja ili životnih uvjeta. Izvori podrške iz lokalne zajednice također su često spominjani, što ukazuje na važnost dostupnih resursa utemeljenih u zajednici. Ključne potrebe mladih danas, kako su identificirane u fokus grupama i intervjuima, uključuju emocionalnu podršku, prilike za smislen angažman i osjećaj pripadnosti.

Intervjui s predstavnicima organizacija civilnog društva ($N = 6$ u svakoj zemlji) i institucija usmjerenih na mlade ($N = 4$ u svakoj zemlji) pomogli su identificiranju strategija i odgovora na izazove koje je donijela pandemija. Ti odgovori naglašavaju ključnu ulogu institucionalne i zajedničke podrške u ublažavanju negativnih posljedica pandemije za mlade. Nalazi imaju značajne implikacije za nacionalne i lokalne javne politike, javne institucije i organizacije civilnog društva. Jasno je izražena potreba za ciljanima poticajima i kampanjama usmjerenima na mlade, s naglaskom na jačanje neposrednih socijalnih mreža i struktura podrške koje su prilagođene raznolikim potrebama različitih podskupina mladih.

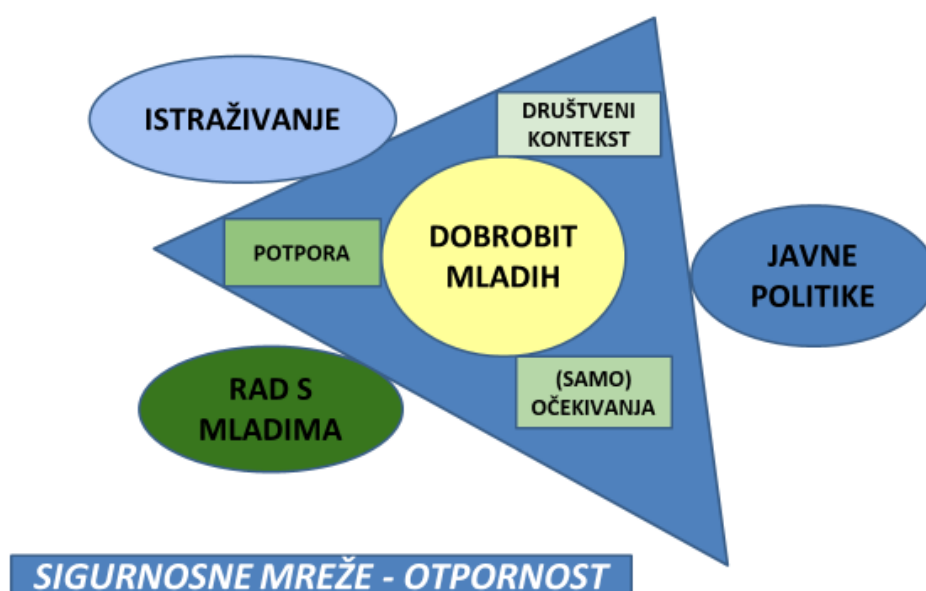
Analiza medijskog sadržaja (uzorak od 290 jedinstvenih članaka s 15 internetskih portala u Hrvatskoj i 150 članaka s 10 portala u Sloveniji, proizašlih iz otprilike 40.000 članaka o mladima i COVID-u, pretraženih u razdoblju od ožujka 2020. do svibnja 2023.) ukazuje na širok spektar problema s kojima su se mladi suočavali tijekom pandemije. Tijekom promatranog razdoblja zabilježeni su važni događaji koji su oblikovali narative o mladima. U ranim fazama pandemije mlađa populacija često je bila percipirana kao manje pogođena virusom, s blagim ili asimptomatskim slučajevima, ali istovremeno i kao skupina koja je značajno doprinosila širenju zaraze. Mediji su također često izvještavali o narušenim procesima u obrazovnom procesu, koji su vezani uz zatvaranje škola i sveučilišta, nagli prelazak na online nastavu i odgode ispita, što je predstavljalo značajne izazove za učenike i nastavnike. Na razini zajednica i društvenih mreža izražavala se zabrinutost u vezi s ponašanjem mladih, osobito u kontekstu nepoštovanja epidemioloških mjera.

U kasnijim fazama pandemije mentalno zdravlje postalo je istaknuta tema, s povećanim brojem izvještaja o anksioznosti, depresiji i usamljenosti, osobito među mladim ženama, što je bilo dodatno pogoršano produženom izolacijom i pritiscima digitalnog života. Mediji su također prepoznali da je pandemija pojačala teškoće unutar obiteljskih okruženja, uključujući porast nasilja u obitelji i povećanu ranjivost mladih. Mnogi mladi suočili su se s nesigurnošću na tržištu rada ili nezaposlenošću, što se odrazilo na individualne i obiteljske financije te status mladih na tržištu rada. Mediji su također izvještavali o promjenama u demografskim trendovima, uključujući odgađanje roditeljstva, čime su istaknute šire društvene implikacije pandemije za mlade i društvo u cjelini.

3. PREPORUKE

Preporuke temeljene na rezultatima istraživanja usmjerene su na rješavanje ključnih briga i problema koje su istaknuli ispitanici, s naglaskom na stvaranje poticajnijeg okruženja u kojemu mladi mogu napredovati u obrazovanju, radu i osobnom razvoju. Naglasak je na praktičnoj podršci, zastupljenosti različitih skupina mladih i stvaranju prilika za smisleno sudjelovanje u društvu. Polazište za oblikovanje preporuka bila je međusobna povezanost društvenog konteksta, dostupni vidovi podrške (koja se, u međunarodnom kontekstu, ranije nazivala „sigurnosna mreža“ – *safety net*), uloga (samo)očekivanja te međusektorska suradnja između dionika u sektoru javnih politika, istraživanja i rada s mladima, što zajedno doprinosi određenom stupnju dobrobiti i otpornosti mladih (Slika 2).

Slika 2: Čimbenici dobrobiti mladih

Ovdje izložene preporuke nastoje potaknuti uključivo okruženje u kojem mladi mogu napredovati društveno, ekonomski i politički, uz aktivan doprinos razvoju svojih zajednica. Predložene preporuke usmjerene su na 12 skupina relevantnih za dobrobit mladih: 1) mlade; 2) rad s mladima i omladinske radnike; 3) širu javnost; 4) predstavnike lokalne i nacionalne vlasti; 5) pružatelje usluga i stručnjake u području (mentalnog) zdravlja; 7) obrazovne institucije; 8) edukatore; 9) pružatelje financijske potpore; 10) međunarodne organizacije; 11) novinare i 12) istraživače.

3.1. Preporuke za mlade

1. Vaša osobna dobrobit ključna je za vaše izgleda u ostvarenju ciljeva te biste trebali otvoreno tražiti pomoć i povezivati se s ljudima i organizacijama koje vam mogu pružiti podršku.
2. Uključite se u prikupljanje informacija o pravima mladih i pristupu tim pravima putem različitih institucija i organizacija na lokalnoj i nacionalnoj razini.
3. Zagovarajte svoje potrebe jasnim izražavanjem zabrinutosti te vlastitih ciljeva lokalnim, nacionalnim i međunarodnim kreatorima politika putem foruma, konzultacija i zagovaračkih grupa.
4. Angažirajte se u lokalnim i nacionalima procesima donošenja odluka putem građanske participacije, primjerice, kroz sudjelovanja u vijećima mladih, zagovaračkim grupama i konzultacijama o politikama za mlade.
5. Težite stjecanju raznolikih iskustava uz formalno obrazovanje, uključujući stažiranje, rad u nepunom radnom vremenu i volontiranje kako biste razvili cjelovitiji skup vještina i znanja.
6. Koristite digitalne platforme za promjene kako biste podigli svijest o problemima mladih i ostvarili suradnju s donositeljima odluka.
7. Osnujte i sudjelujte u grupama za podršku vršnjacima kako biste potaknuli osjećaj zajedništva i suradnje u rješavanju izazova mladih.
8. Zagovarajte poboljšane zdravstvene usluge i pristup osnovnim uslugama, uključujući podršku mentalnom zdravlju.
9. Zalažite se za proširenje savjetovanja o razvoju karijere i obrazovanja o financijskoj pismenosti kako bi se podržala ekonomska neovisnost mladih.
10. Zahtijevajte kontinuitet u politikama za mlade zagovaranjem održivih programa i politika za mlade, s ciljem osiguranja dugoročnog utjecaja i smislenog sudjelovanja mladih u društvu i kreiranju javnih politika.

3.2. Preporuke za rad s mladima i omladinske radnike

1. Razviti učinkovitije strategije za informiranje mladih o dostupnim programima, uslugama i mogućnostima angažiranja u zajednici i društvu, koristeći različite medijske kanale.
2. Jačati zagovaranje razvojem kampanja usmjerenih na pitanja specifična za mlade, poput nezaposlenosti, mentalnog zdravlja i klimatskih promjena.
3. Proširiti programe informiranja organiziranjem radionica i foruma koji povezuju mlade i omladinske radnike s donositeljima odluka u području javnih politika, potičući dijalog o gorućim problemima poput mentalnog zdravlja, troškova života i karijernim mogućnostima.
4. Uspostaviti partnerstva s nacionalnim i međunarodnim organizacijama mladih s ciljem dijeljenja primjera dobre prakse i resursa za osnaživanje mladih na globalnoj razini.
5. Zalagati se za stabilnu i dugoročnu financijsku potporu, poput ciklusa financiranja od tri do pet godina, kako bi se jamčila stabilnost i kontinuitet programa za mlade.
6. Provesti robusne metode evaluacije za mjerenje učinaka politika za mlade, te sustavnije kreirati politike za mlade temeljene na znanju.
7. Održavati otvorenu komunikaciju s donositeljima odluka na lokalnoj i nacionalnoj razini kako bi se učinkovito utjecalo na kreiranje i provođenje javnih politika i adresiralo odgovorne za ove procese.

3.3. Preporuke za širu javnost

1. Povećati javno razumijevanje problema koji utječu na mlade, posebice mentalno zdravlje, socijalnu uključenost, pristupačno stanovanje i zapošljavanje.
2. Promicati kampanje za podizanje svijesti i organizirati događaje na lokalnoj razini koji naglašavaju važnost sudjelovanja mladih u aktivnostima zajednice i politici.
3. Promicati sudjelovanje mladih u donošenju odluka podržavanjem lokalnih vijeća i foruma mladih kako bi se osiguralo da mladi imaju glas u donošenju odluka u zajednici.
4. Osigurati da se brige i problemi mladih shvate ozbiljno, te poticati međugeneracijski dijalog koji cijeni perspektivu i iskustva mladih.
5. Zalagati se za zastupljenost mladih u medijima i javnom diskursu suzbijanjem negativnih stereotipa i isticanjem doprinosa mladih društvu.
6. Poticati međugeneracijsko razumijevanje poticanjem društvenog prepoznavanja potreba mladih, uključujući smisleno sudjelovanje mladih u obrazovanju i određivanju osobnog i profesionalnog razvoja te u postizanju ravnoteže između poslovnog i privatnog života.
7. Poticati otvorene razgovore o mentalnom zdravlju i podržavati politike koje poboljšavaju pristup uslugama mentalnog zdravlja.

8. Poticati kulturu dijaloga osiguravajući da se mladi osjećaju saslušanim poticanjem da izraze svoje ideje i integriranjem njihovih perspektiva u procese donošenja odluka.

3.4. Preporuke za predstavnike lokalne i nacionalne vlasti

1. Razviti sveobuhvatne strategije za mlade koje obuhvaćaju obrazovanje, zapošljavanje, mentalno i fizičko zdravlje, stanovanje i socijalnu uključenost, uz javno dostupna godišnja izvješća o provedbi mjera.
2. Potaknuti istinsko sudjelovanje mladih aktivnim uključivanjem mladih u sve faze razvoja politika – od savjetovanja do provedbe.
3. Usvojiti mehanizme za osiguranje odgovornosti u provedbi javnih politika i osigurati da se programi za mlade provode bez političkog uplitanja ili odgađanja.
4. Osigurati kontinuitet politika i spriječiti nagle promjene u politikama za mlade institucionalizacijom procesa koji nadilaze političke cikluse i promjene u vodstvu.
5. Poboljšati transparentnost i pristupačnost pojednostavljuvanjem administrativnih postupaka za organizacije mladih prilikom prijave za financiranje i pristupa javnim prostorima za njihove aktivnosti.
6. Promicati raznolikost u zastupljenosti osiguravanjem da savjetodavna tijela i vijeća mladih odražavaju širok spektar mladih, uključujući različite političke stavove, socioekonomski status i životna iskustva.
7. Ojačati partnerstva između organizacija mladih, obrazovnih institucija, privatnog sektora i državnih tijela kako bi se stvorio usklađeniji pristup razvoju mladih.
8. Stvarati i održavati prostore prilagođene mladima osiguravanjem dostupnih javnih prostora gdje se mladi mogu okupljati, družiti i sudjelovati u aktivnostima bez komercijalnog pritiska.
9. Obvezati se na dugoročne mehanizme financiranja (od tri do pet godina) za programe i usluge za mlade kako bi se osigurao kontinuitet i smanjila ovisnost o kratkoročnom projektno utemeljenom financiranju.
10. Prioritizirati ulaganja u usluge i infrastrukturu za mlade kroz podršku centrima za mlade, kulturnim centrima i rekreacijskim prostorima, s ciljem jačanja angažmana zajednice i uključivanja mladih u društvo.
11. Poboljšati pristup zdravstvenoj skrbi rješavanjem nedostatka zdravstvenih djelatnika te osigurati pravodoban pristup uslugama mentalnog i fizičkog zdravlja.
12. Razviti posebne politike i povećati financiranje za programe i aktivnosti usmjerene osiguranju psihološke dobrobiti mladih u školama i lokalnim zajednicama.
13. Ulagati u pristupačne fitness centre i vanjske prostore kako bi se promicala tjelesna aktivnost kao način poboljšanja mentalnog zdravlja.

3.5. Preporuke za javne institucije

1. Ojačati partnerstva između organizacija mladih, lokalnih vlasti i donositelja politika kako bi se osigurali usklađeni naponi u razvoju politika za mlade.
2. Aktivno uključiti mlade u oblikovanje javnih politika putem savjetodavnih skupina, konzultacija i inicijativa za participativno budžetiranje.
3. Promicati transparentnost u procesima donošenja politika kako bi mladi razumjeli vremenske okvire i procedure odlučivanja.
4. Uspostaviti integrirane usluge za mlade koje objedinjeno nude savjetovanje o razvoju karijere usavršavanja, socijalnu podršku i usluge u području mentalnog zdravlja.
5. Stvoriti sigurne i inkluzivne prostore u kojima mladi mogu ostvarivati svoja prava i dobiti podršku bez potrebe za formalnim terminima.
6. Povećati financijsku potporu za istraživanja potreba mladih kako bi se razvile politike temeljene na znanju.

3.6. Preporuke za pružatelje usluga i stručnjake u području (mentalnog) zdravlja

1. Uključiti mlade u osmišljavanje zdravstvenih programa s naglaskom na preventivnu skrb i zdrav način života.
2. Osigurati anonimnu i brzu podršku za mentalno zdravlje mladima.
3. Proširiti pristup uslugama mentalnog zdravlja povećanjem dostupnosti savjetovanja u školama i centrima za mlade.
4. Surađivati s obrazovnim institucijama i pružateljima socijalne skrbi u pružanju integriranih zdravstvenih usluga koje obuhvaćaju i fizičko i mentalno zdravlje.

3.7. Preporuke za obrazovne institucije

1. Posvetiti dio kurikuluma razvoju socioemocionalnih vještina djece i mladih.
2. Zaposliti kvalificirane stručnjake iz područja psihologije te osigurati da učenici i studenti imaju pristup njihovim uslugama bez prethodnog naručivanja i u skladu s načelima povjerljivosti.
3. Ojačati module političke pismenosti s fokusom na demokratsko sudjelovanje, razvoj kritičkog mišljenja i razumijevanje ustroja vlasti.
4. Proširiti mogućnosti osposobljavanja nastavnika kako bi bili bolje pripremljeni za podršku učenicima s različitim potrebama, uključujući prepoznavanje izazova mentalnog zdravlja.
5. Promicati uključivo i nestigmatizirajuće školsko okruženje. Svi članovi školske zajednice moraju aktivno raditi na suzbijanju stigme povezane s problemima mentalnog zdravlja, potičući klimu prihvatanja, razumijevanja i podrške za sve učenike, neovisno o njihovom podrijetlu ili drugim specifičnostima.

6. Suradivati s multidisciplinarnim timovima podrške i vanjskim službama. Nastavnici i školski stručnjaci ne bi smjeli raditi izolirano. Učinkovita suradnja sa školskim psiholozima, savjetnicima te vanjskim zdravstvenim i socijalnim službama ključna je kako bi mladi pravovremeno dobili stručnu i kvalitetnu podršku.

3.8. Preporuke za edukatore

1. Poticati aktivno i empatično slušanje mladih. Nastavnici i školsko osoblje trebaju stvarati sigurne prostore u kojima se učenici osjećaju saslušano i nestigmatizirajuće. Aktivno slušanje treba biti sastavni dio svakodnevne komunikacije, uz iskazivanje istinskog interesa za misli, emocije i iskustva mladih.
2. Poštivati povjerljivost uz prepoznavanje odgovornosti za zaštitu. Potrebno je slijediti jasne protokole kada iskazi učenika pobuđuju zabrinutost za njihovu sigurnost ili dobrobit.
3. Provoditi kontinuirano stručno usavršavanje iz područja mentalnog zdravlja. Nastavnici i stručni suradnici u obrazovnim ustanovama trebaju redovito prolaziti edukacije kako bi prepoznali rane znakove problema mentalnog zdravlja te na njih primjereno reagirali, a ujedno i promicali školsku kulturu koja stavlja naglasak na dobrobit mladih.

3.9. Preporuke za pružatelje financijske potpore

1. Dati prednost projektima za mlade i dodijeliti potpore posebno za inicijative usmjerene na povećanje socijalne uključenosti, dobrobiti i mentalnog zdravlja mladih.
2. Ulagati u zajedničke prostore financiranjem razvoja sportskih objekata, kulturnih centara i sigurnih prostora u kojima se mladi mogu povezivati i razvijati.
3. Financirati istraživanja o dobrobiti mladih kako bi se oblikovale politike temeljene na znanju koje odgovaraju na izazove poput nezaposlenosti i socijalne isključenosti.
4. Osigurati dugoročna ulaganja u programe za mlade uspostavom višegodišnjih shema financiranja koje pružaju stabilnost i omogućuju dugoročno planiranje organizacijama i inicijativama mladih.
5. Osigurati da su informacije o mogućnostima financiranja jasno komunicirane i dostupne lokalnim organizacijama mladih, osobito onima iz manje privilegiranih zajednica.
6. Pojednostaviti postupke prijave za potpore kako bi veći broj organizacija koje vode mladi mogao aplicirati za financijsku podršku.
7. Potaknuti međusektorsku suradnju kroz inicijative koje povezuju vladu, privatni sektor i organizacije civilnog društva u podršci projektima vezanima uz mlade.

8. Razviti mehanizme evaluacije za procjenu učinkovitosti financiranih inicijativa za mlade i osigurati da se resursi raspoređuju na učinkovit način.

3.10. Preporuke za međunarodne organizacije

1. Osigurati da mladi imaju središnju ulogu u oblikovanju međunarodnih politika i programa za mlade.
2. Poticati međunarodna partnerstva radi razmjene dobrih praksi i resursa u području uključivanja mladih, programa mobilnosti i razvoja javnih politika.
3. Suradivati s vladama kako bi se osiguralo da marginalizirane skupine mladih imaju jednake mogućnosti u obrazovanju, zapošljavanju i građanskom sudjelovanju.
4. Učiniti financiranje dostupnijim lokalnim organizacijama mladih, osobito onima iz manje privilegiranih zajednica i onima koje rade s ranjivim skupinama mladih.
5. Pružiti financijsku i tehničku podršku inicijativama koje vode mladi, posebno u području izgradnje kapaciteta i razmjene znanja.
6. Poduprijeti prikupljanje i analizu podataka o potrebama mladih, socijalnoj uključenosti i sudjelovanju, kao i o učincima postojećih politika.

3.11. Preporuke za novinare

1. Aktivno tražiti i osnažiti glasove samih mladih, umjesto da se oslanja isključivo na mišljenja stručnjaka ili statistike. Citirajte mlade izravno i osigurajte da su njihova stajališta u središtu narativa.
2. Pri izvještavanju o dobrobiti i mentalnom zdravlju, usmjerite se na neposredno okruženje i životne uvjete mladih.
3. Promovirajte izvore podrške u lokalnoj zajednici, prikazujući resurse koji su mladima lako dostupni.
4. Oblikujte smislene strategije izvještavanja o tome kako se organizacije civilnog društva i institucije usmjerene na mlade prilagođavaju kako bi odgovorile na promjenjive potrebe mladih, osobito u kontekstu izazova poput pandemije COVID-19.

3.12. Preporuke za istraživače

1. Provoditi sveobuhvatna istraživanja o potrebama mladih ispitivanjem prepreka s kojima se mladi suočavaju u pristupu zdravstvenoj skrbi, zapošljavanju, obrazovanju i političkom sudjelovanju, kako bi se pružili konkretni uvidi donositeljima politika.
2. Sudjelovati u evaluaciji učinkovitosti postojećih politika i inicijativa za mlade radi utvrđivanja područja koja je potrebno unaprijediti.
3. Dati prednost istraživanjima o nedovoljno zastupljenim populacijama kako bi se razvile ciljanje politike koje odgovaraju njihovim specifičnim potrebama.

4. Provoditi longitudinalna istraživanja za praćenje učinka politika i intervencija za mlade kroz dulje vremensko razdoblje, čime se osigurava kontinuirano poboljšanje politika.
5. Surađivati s organizacijama mladih i donositeljima javnih politika kako bi se osiguralo da se rezultati istraživanja učinkovito primjenjuju u praksi.
6. Razvijati participativne metodologije istraživanja uključivanjem mladih u osmišljavanje istraživanja, prikupljanje podataka, analizu i interpretaciju, kako bi istraživanja vjerno odražavala njihova životna iskustva.
7. Distribuirati rezultate istraživanja u formatima koji su razumljivi i dostupni mladima, praktičarima i donositeljima odluka, kako bi se postigao maksimalan učinak.

4. KRATKOROČNI, SREDNJOROČNI I DUGOROČNI PRIORITETI

Na temelju preporuka usmjerenih prema specifičnim skupinama pojedinaca (uključujući mlade, omladinske radnike, novinare i istraživače), kao i organizacijama i institucijama, razvili smo temelj za akcijski plan koji obuhvaća kratkoročne, srednjoročne i dugoročne prioritete. Cilj njegove provedbe je unaprijediti dobrobit mladih te poboljšati njihove socijalne i ekonomske izgleda.

Kratkoročni prioriteti (0-1 godina)

1. Jačanje komunikacijskih strategija radi informiranja mladih o dostupnim programima, pravima i uslugama podrške putem digitalnih i tradicionalnih kanala.
2. Poboljšanje pristupa postojećoj podršci mentalnom zdravlju kroz anonimne i usluge, koja se nudi putem obrazovnih ustanova, centara za mlade i javnozdravstvenih službi, a bez neprimjerenog vremena čekanja na uslugu.
3. Poticanje građanskog sudjelovanja promicanjem uključivanja mladih u oblikovanje i evaluaciju javnih politika, uz podršku osoba koje rade s mladima i organizacija civilnog društva.
4. Osnaživanje glasova mladih u medijima podrškom novinarima i platformama u izravnoj suradnji s mladima te točnom i uravnoteženom prezentacijom doprinosa mladih.
5. Podrška inicijativama koje vode mladi i organizacijama civilnog društva koje mladima pružaju sigurne prostore za suradnju, podršku i razmjenu iskustava.

Srednjoročni prioriteti (1-3 godine)

1. Institucionalizacija međusektorskih partnerstava između organizacija mladih, obrazovnih ustanova, pružatelja zdravstvenih usluga te lokalne, regionalne i nacionalne vlasti radi usklađene podrške mladima.
2. Ulaganje u profesionalni razvoj osoba koje rade s mladima kroz obuke iz područja zagovaranja, mentalnog zdravlja i međukulturnih kompetencija.

3. Uspostava integriranih usluga za mlade (*one-stop shop*) koje nude profesionalno usmjeravanje, podršku mentalnom zdravlju i usavršavanje u pristupačnim, mladima prilagođenim prostorima.
4. Uvođenje višegodišnjih mehanizama financiranja za organizacije mladih radi osiguranja kontinuiteta programa i smanjenja ovisnosti o kratkoročnom projektnom financiranju.
5. Uključivanje socioemocionalne i političke pismenosti u nacionalne kurikule kako bi se potaknula otpornost, kritičko mišljenje i demokratsko sudjelovanje mladih.

Dugoročni prioriteti (3-5+ godina)

1. Razvoj, evaluacija i revizija nacionalnih dokumenata o politici za mlade koji su participativni, međusektorski i uključuju transparentne mehanizme praćenja napretka.
2. Osiguravanje održive infrastrukture za mlade ulaganjem u centre za mlade, inkluzivne javne prostore i rekreacijske objekte u urbanim i ruralnim sredinama.
3. Poticanje međugeneracijskih mehanizama dijaloga u okviru izrade politika i javnog diskursa kako bi se perspektive mladih uključile u dugoročne odluke.
4. Uspostava rada s mladima kao priznate profesije kroz definirane nacionalne standarde, sustave akreditacije i integraciju u javne službe.
5. Provođenje longitudinalnih i participativnih istraživanja o dobrobiti, sudjelovanju i socijalnoj uključenosti mladih radi kontinuiranog razvoja, provedbe i revizije politika.

5. NAČELA SUKREACIJE

Tijekom online radionice s različitim dionicima i stručnjacima, su-kreacija je istaknuta kao ključna metoda za poticanje suradnje između pojedinaca i dionika unutar trokuta rada s mladima. Ovaj sustav podrazumijeva aktivnu, uključivu i kontinuiranu suradnju između mladih, omladinskih radnika i stručnjaka za mlade, organizacija civilnog društva, institucionalnih aktera i drugih relevantnih dionika. Ovakav participativni pristup cijeni životno iskustvo i praktično znanje svih sudionika, s ciljem oblikovanja politika i praksi koje su učinkovite i kontekstualno utemeljene. Ovaj proces obuhvaća:

1. Prikupljanje narativa, dobrih praksi i kontekstualnog znanja

- Prikupljanje stvarnih narativa i primjera dobrih praksi omladinskih radnika, predstavnika organizacija civilnog društva i drugih relevantnih dionika, koje se potiče da dostave pisane zapise ili dokumentaciju temeljenu na vlastitim (profesionalnim) iskustvima. Ti se zapisi mogu, kada je to primjereno, anonimizirati radi očuvanja etičkih standarda i zaštite povjerljivosti.

- Doprinos institucija i međusektorska suradnja – tijela iz javnog sektora, državne agencije i pružatelji usluga također se pozivaju da podijele ilustrativne primjere koji prikazuju uspješne oblike suradnje ili zajedničke sustavne izazove u osmišljavanju i provedbi politika i usluga za mlade.
- Razvoj okvira i protokola za su-kreaciju, temeljenih na prikupljenim podacima, tematskim protokolima ili scenarijima. Ovi okviri mogu obuhvaćati različita tematska područja, uključujući strategije za uključivanje mladih, medijaciju sukoba, podršku mentalnom zdravlju mladih, održive pristupe financiranju, interkulturalni dijalog te provedbu i evaluaciju politika za mlade.

2. Poticanje strukturiranog dijaloga i zajedničkog promišljanja

- Omogućavanje uključive, međusektorske razmjene putem facilitiranih radionica, foruma za međusobno učenje ili konzultacija, gdje se sudionike potiče na razmjenu uvida, propitivanje pretpostavki i zajedničko razumijevanje složenih izazova u radu s mladima.
- Identifikaciju zajedničkih ciljeva i vrijednosti putem suradničkog dijaloga koji omogućuje dionicima da razjasne svoje uloge, prepoznaju međuzavisnosti i utvrde područja podudarnosti koja mogu poslužiti kao temelj za zajedničko djelovanje.
- Unaprjeđenje reflektivne prakse kroz kritičko samopropitivanje koje potiče razmatranje alternativnih perspektiva, evaluaciju učinkovitosti postojećih pristupa i istraživanje novih smjerova djelovanja.
- Stvaranje primjenjivog znanja kroz zajedničke analize i predlaganje rješenja koja mogu informirati kontinuirano obrazovanje, jačanje kapaciteta i organizacijski razvoj u različitim institucionalnim i kulturnim kontekstima.
- Jačanje zajedničkog preuzimanja odgovornosti kroz iterativni dijalog i zajedničko donošenje odluka, što potiče osjećaj kolektivne odgovornosti za ishode i ohrabruje dugoročnu suradnju i održivi utjecaj.